

X. Działalność kontrolna Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Szczecinie

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej wiąże się z koniecznością adaptacji prawa polskiego w każdej dziedzinie gospodarki. Poniżej przedstawiamy najważniejsze przepisy prawne, które związane są z działalnością kontrolną Inspekcji Ochrony Środowiska i należy wdrożyć je w życie.

Wynegocjowane zobowiązania Polski w obszarze Środowisko, wynikające z procesu integracji, zostały określone w Traktacie o przystąpieniu Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej, a wcześniej we Wspólnym Stanowisku Unii Europejskiej (dokument z dnia 24 października 2001 r. – CONF-PL-95/01). W stanowisku tym uzgodniono szereg okresów przejściowych na dostosowanie naszych przepisów do prawa europejskiego:

- w sprawie ścieków komunalnych (91/271/EWG), do 2015 r.,
- w sprawie zrzutów substancji niebezpiecznych do wód (74/464/EWG), do 2007 r.,
- w sprawie poziomów odzysku odpadów z opakowań (94/62/EWG), do końca 2007 r.,
- w sprawie składowisk (1999/31/WE), do 2012 r.,
- w sprawie kontroli i przesyłania odpadów (259/93/EWG), do 2007 r.,
- w sprawie ochrony przed promieniowaniem jonizującym (97/43/EUROATOM), do 2006 r.,
- w sprawie ograniczania zawartości siarki w paliwach (99/32/WE), do 2006 r.,
- w sprawie lotnych związków organicznych z paliw (94/63WE), do 2006 r.,
- w sprawie zintegrowanego zapobiegania i ograniczania zanieczyszczeń (96/61/WE), do 2010 r.

Lata 2002-2003 były okresem wchodzenia w życie i wdrażania nowych przepisów z zakresu ochrony środowiska. Najważniejszym aktem prawnym, o charakterze kodeksowym, który wszedł w życie 1 października 2001 roku była ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku *Prawo Ochrony Środowiska*. Obejmuje ona swym zakresem szereg unijnych uregulowań prawnych zawartych w dyrektywach, a najistotniejsze z nich to :

- Dyrektywa Rady 90/313/EWG w sprawie swobodnego dostępu do informacji o środowisku,
- Dyrektywa 85/337/EWG w sprawie ocen oddziaływania przedsięwzięć na środowisko (poprawiona Dyrektywą 97/11WE),
- Dyrektywa 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania i ograniczania zanieczyszczeń,
- Dyrektywa 96/62/WE w sprawie oceny i zarządzania jakością powietrza,
- Dyrektywa 84/360/EWG w sprawie ograniczania zanieczyszczeń powietrza z zakładów przemysłowych,
- Dyrektywa 94/67/EWG w sprawie spalania odpadów niebezpiecznych,
- Dyrektywa 96/82/WE w sprawie poważnych awarii.

Kolejnym ważnym aktem, który wszedł w życie w 2001 roku, była *ustawa o odpadach* z 27 kwietnia 2001 roku. Ustawa ta również dostosowuje nasze prawo do wymagań unijnych ujętych w dyrektywach, a mianowicie:

- w Dyrektywie 75/442/EWG w sprawie odpadów, znowelizowanej Dyrektywami 91/156/EEC i 91/692/EEC,
- w Dyrektywie 91/689/EWG w sprawie odpadów niebezpiecznych,
- w Dyrektywie 1999/31/WE w sprawie składowisk odpadów,
- w Rozporządzeniu (EWG) 259/93 w sprawie transgranicznego przemieszczania odpadów,
- w Dyrektywie 75/439/EWG w sprawie olejów odpadowych,
- w Dyrektywie 91/157/EWG w sprawie baterii i akumulatorów,
- w Dyrektywie 86/278/EWG w sprawie osadów ściekowych.

Uzupełnieniem ustawy o odpadach były dwie ustawy z dnia 11 maja 2001 roku: *O opakowaniach i odpadach opakowaniowych* oraz *O obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i depozytowej*. Uwarunkowania ujęte w tych ustawach są również zgodne z odpowiednimi uregulowaniami prawnymi Unii Europejskiej.

1 stycznia 2002 roku weszła w życie ustawa Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 roku. Ustawa ta reguluje gospodarowanie wodami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności kształtowanie i ochronę zasobów wodnych, korzystanie z wód oraz zarządzanie zasobami wodnymi.

Zadania organów Inspekcji Ochrony Środowiska określone w ustawie dnia 20 lipca 1991 roku nie zostały w żaden sposób ograniczone w wyniku wejścia w życie ww. nowych aktów prawnych, a nawet zakres uprawnień i kompetencji w dziedzinie działalności kontrolnej uległ rozszerzeniu (ustawa opakowaniowa i o opłacie produktowej).

Proces integracji z Unią Europejską dotyczy nie tylko transpozycji unijnego prawa ochrony środowiska do prawodawstwa polskiego, ale również jego właściwego wdrożenia i egzekwowania. Ujednoczenie zasad wydawania pozwoleń na korzystanie ze środowiska i sposobu prowadzenia kontroli przestrzegania ekologicznych wymagań jest głównym zadaniem Europejskiej Sieci ds. Wdrażania i Egzekucji Prawa Ochrony Środowiska – z ang. IMPEL. Organizacja ta kolejno we wszystkich krajach członkowskich organizuje tzw. Programy Wymiany dla inspektorów ochrony środowiska, od niedawna także Programy Porównawcze. Ich celem jest wymiana doświadczeń i informacji pomiędzy inspektoratami poszczególnych krajów oraz porównanie zasad organizacji i metod pracy kontrolnej. Uczestnicząc w tych spotkaniach na zasadach obserwatorów, przedstawiciele Inspekcji Ochrony Środowiska mają możliwość zapoznania się z pracą inspekcji w krajach UE i ewentualnego przeniesienia tych doświadczeń do Polski.

Niezależnie od sieci IMPEL Komisja Europejska utworzyła i finansuje działanie analogicznej sieci dla krajów ubiegających się o wejście do UE, tzw. AC IMPEL. Celem tej bliźniaczej organizacji jest stymulowanie i przyspieszanie procesów dostosowawczych w zakresie stosowania prawa unijnego i działań inspekcji ochrony środowiska do wymagań unijnych w krajach aspirujących do Unii. Funkcję Narodowego Koordynatora ds. AC IMPEL dla Polski pełni przedstawiciel Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (GIOŚ).

Nowe uregulowania prawne, w szczególności zagadnienia związane z nowymi zasadami udzielania pozwoleń emisyjnych, a zwłaszcza tzw. pozwoleń zintegrowanych będą wielkim wyzwaniem także na polu działań Inspekcji Ochrony Środowiska. Odmienne od dotychczasowych i dotąd niespotykane w naszym systemie prawnym warunki wydawania pozwoleń zintegrowanych wymuszą na korzystających ze środowiska (wnioskodawcach w sprawie wydania pozwolenia), organach ochrony środowiska (wojewoda lub starosta) oraz na Inspekcji Ochrony Środowiska, jako organie kontrolnym, doskonałą znajomość zagadnień związanych z szacowaniem ekonomicznym przedsięwzięcia, najlepszymi dostępnymi technikami (BAT) czy swobodnym poruszaniem się w obszarze standardów emisyjnych. A zatem na inspektorach IOŚ spocznie wyjątkowa odpowiedzialność, jako że z mocy ustawy o Inspekcji Ochrony Środowiska to właśnie IOŚ jest organem sprawującym nadzór nad wszelkimi działaniami z zakresu ochrony środowiska.

Pozwolenia zintegrowane są nowoczesnym instrumentem formalno-prawnym, dotychczas nie stosowanym i nieznanym w polskim systemie prawnym, ustanowionym w krajach Unii Europejskiej przez Dyrektywę Rady 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania i ograniczania (kontroli) zanieczyszczeń, tzw. Dyrektywą IPPC. Koncepcja zintegrowanych pozwoleń przetransponowana została do polskiej praktyki prawnej przez Prawo Ochrony Środowiska. Podstawowe przepisy w tym zakresie zawiera Tytuł III, Dział IV, Rozdział 4 ustawy, ale sporządzenie wniosku o wydanie zintegrowanego pozwolenia wymaga uwzględnienia szeregu innych przepisów i wymagań szczegółowych, określonych również w innych ustawach oraz w stosownych rozporządzeniach wykonawczych.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie aktywnie włączył się w proces wdrożenia ww. dyrektywy. W efekcie podjętych działań doszło do nawiązania współpracy z partnerami z Danii w ramach DANCEE – Duńskiego Programu Współpracy na rzecz Ochrony Środowiska w Europie Wschodniej. Jednym z takich projektów jest pomoc dla Polski we

wdrażaniu Dyrektywy UE w sprawie zintegrowanego zapobiegania i ograniczania zanieczyszczeń, finansowanego ze środków DANCEE na terenie województwa zachodniopomorskiego. Projektem objęto wszystkie organy ochrony środowiska wydające pozwolenia IPPC, a więc wojewodę i starostom. Efektem projektu będzie wydanie trzech pozwoleń zintegrowanych (cukrownia, zakłady mięsne i ferma trzody chlewnej) oraz przeprowadzenie kontroli przez WIOŚ w tych przedsiębiorstwach. Ponadto założono, że w wyniku przeprowadzonych szkoleń w ramach czterech seminariów organy ochrony środowiska będą wystarczająco przygotowane do wydawania pozwoleń IPPC. Realizację projektu rozpoczęto w maju 2003 roku, zakończenie przewiduje się na koniec 2004 roku.

Ze względu na fakt, że zagadnienia związane z pozwoleńiami zintegrowanymi w dalszym ciągu są nowymi pojęciami, wielu przedsiębiorców prowadzących instalacje podlegające pod Dyrektywę Rady 96/61/WE nie dysponuje w dalszym ciągu wystarczającym poziomem wiedzy na ten temat. W związku z powyższym wszelkie inwentaryzacje tego typu instalacji na terenie województwa zachodniopomorskiego są obciążone błędem. WIOŚ nie zawsze posiada dostęp do aktualnych informacji na ten temat (część instalacji ulega likwidacji bądź przekształceniom). Na dzień 01 stycznia 2004 roku (przy uwzględnieniu powyższych zastrzeżeń) na terenie województwa zlokalizowano 133 instalacje tego typu, przy czym organem wydającym pozwolenie IPPC w 40 przypadkach będzie starosta, a w pozostałych wojewoda.

Cele kontroli w latach 2002-2003

Działalność kontrolna WIOŚ prowadzona jest głównie w oparciu o plan roczny kontroli ustalony na podstawie przedstawianych wcześniej przez GIOŚ tzw. celów kontroli. Wybrane cele kontroli służą do ustalenia zadań kontrolnych poszczególnych komórek pionu inspekcji. Cele kontroli na lata 2002 i 2003 przedstawiono w tabeli X.1.

Tabela X.1. Cele kontroli

Table X.1. Objectives of the inspection

Lp.	Cele działań kontrolnych	Uzasadnienie wyboru celu
1	Nadzór nad zakładami z „listy 80” z uwzględnieniem nowych wytycznych GIOŚ.	Największy zakład województwa o technologii emitującej duże ilości zanieczyszczeń do środowiska.
2	Nadzór nad zakładami z listy wojewódzkiej, mającymi istotny wpływ na stan środowiska w skali województwa.	Zakłady mające istotny wpływ na stan środowiska.
3	Wypełnianie wymagań ochrony środowiska przez prowadzących instalacje, którzy mają uzyskać pozwolenia zintegrowane oraz pozwolenia jednostkowe w zakresie poszczególnych komponentów środowiska pod warunkiem podjęcia realizacji zadań zapewniających nieprzekraczanie standardów jakości środowiska.	Konieczność prowadzenia kontroli w zakresie prawidłowości wyznaczenia wskaźników emisji zanieczyszczeń do środowiska.
4	Ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, stanowiących źródło zaopatrzenia ludności w wodę do picia i potrzeb gospodarczych, poprzez kontrolę gospodarki ściekami.	Kontrola pracy oczyszczalni ścieków oraz gospodarki ściekami nieoczyszczonymi, jak również gospodarczo wykorzystywanymi.
5	Przestrzeganie wymagań dotyczących emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz sprawności urządzeń redukujących emisję, w tym termicznego przekształcania odpadów.	Dążenie do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza.
6	Kontrola prawidłowości gospodarki odpadami w tym: <ul style="list-style-type: none"> kontrole dotyczące oceny gospodarowania olejami odpadowymi przestrzeganie wymagań w zakresie eksploatacji składowisk odpadów przeciwdziałanie nielegalnemu transgranicznemu przemieszczaniu odpadów w tym również odzieży zużytej wstępnie sortowanej, przestrzeganie wymagań w zakresie postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska (azbest, pestycydy) kontrola użytkowników środków transportu w zakresie przestrzegania ustawy o odpadach 	Składowanie odpadów oraz prawidłowa gospodarki nimi to w chwili obecnej problem najważniejszy w ochronie środowiska w Polsce. Kontynuacja cyklu kontrolnego „supermarkety”.
7	Wypełnianie przez inwestorów wymagań ochrony środowiska.	Praktyka wykazuje, iż wielu inwestorów dążąc do jak najszybszego uzyskiwania dochodów realizuje zadania inwestycyjne w ochronie środowiska z dużym opóźnieniem.

Lp.	Cele działań kontrolnych	Uzasadnienie wyboru celu
8	Ograniczenie uciążliwości związanych z ponadnormatywną emisją hałasu.	Hałas to cecha współczesnych aglomeracji miejskich i walka z nadmiernym jego natężeniem jest jednym z czołowych zadań w ochronie środowiska.
9	Realizację obowiązków wynikających z przeciwdziałania poważnym awariom.	Zadanie uniwersalne dla wszystkich krajów wysokorozwiniętych, stosujących różne media do produkcji, wymagających ich przewożenia i magazynowania. Kontrola rurociągu PERN, kontrola jednostek prowadzących obrót bronią i materiałami wybuchowymi.
10	Wnoszenie opłat za korzystanie ze środowiska.	Kontrole w latach poprzednich wykazały, iż wiele podmiotów gospodarczych nie wnosi opłat z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska.
11	Wypełnianie obowiązku rekultywacji zanieczyszczonej gleby lub ziemi bądź niekorzystnego przekształcania naturalnego ukształtowania terenu, w tym w szczególności związanych ze skutkami poważnych awarii.	Rekultywacja terenów po wyeksploatowanych składowiskach odpadów komunalnych jest prowadzona z dużym opóźnieniem i w sposób niezgodny z projektami.
12	Przestrzeganie przepisów o opakowaniach i odpadach opakowaniowych oraz opłatach produktowych.	Kontrole w roku 2002 objęły część podmiotów w ramach cyklu kontrolnego GIOŚ, istnieje potrzeba kontynuacji tego tematu.
13	Przestrzeganie przepisów o substancjach i preparatach chemicznych w zakresie zagrożeń dla środowiska.	Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 roku o substancjach i preparatach chemicznych wprowadzanych przez producentów, dystrybutorów i importerów do obrotu.

Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 roku o substancjach i preparatach chemicznych wprowadzanych przez producentów, dystrybutorów i importerów do obrotu.

W planowaniu kontroli podstawowych i sprawdzających uwzględnia się także sugestie ze strony organów ochrony środowiska, obowiązki wynikające z przepisów Prawa Ochrony Środowiska (zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii i o zwiększonym ryzyku), a także wytycznych GIOŚ (np. tzw. cykle kontrolne czy „lista 80”). Część czasu (z reguły 20%) rezerwuje się na tzw. kontrole interwencyjne oraz kontrole związane z odbiorem inwestycji czy wydaniem stosownego zaświadczenia dla przedsiębiorcy występującego z wnioskiem o potwierdzenie przez WIOŚ faktu przestrzegania przepisów ochrony środowiska.

W tabeli X.2 przedstawiono sumaryczne zestawienie kontrolowanych przez WIOŚ w Szczecinie podmiotów (zakładów) w latach 2002-2003.

Tabela X.2. Zakłady kontrolowane przez WIOŚ w Szczecinie w latach 2002-2003

Table X.2. Plants inspected by WIOŚ in Szczecin in 2002-2003

Nazwa Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska	Liczba zakładów w ewidencji WIOŚ	Liczba zakładów objętych kontrolą w 2002 roku		Liczba zakładów w ewidencji WIOŚ	Liczba zakładów objętych kontrolą w 2003 roku	
		Razem	Procent do zakładów w ewidencji		Razem	Procent do zakładów w ewidencji
WIOŚ Szczecin	Razem wg stanu na 31.12.2002 r.	Razem	Procent do zakładów w ewidencji	Razem wg stanu na 31.12.2003 r.	Razem	Procent do zakładów w ewidencji
WIOŚ w Szczecinie	678	469	69	724	537	74
Delegatura w Koszalinie	784	392	50	766	398	52
Razem	1462	861	59	1490	935	63

W roku 2002 na terenie objętym właściwością WIOŚ w Szczecinie przeprowadzono 979 kontroli, w tym 255 podstawowych, 532 sprawdzających oraz 192 interwencyjnych. Wynikiem przeprowadzonych kontroli było:

- wydanie 411 zarządzeń pokontrolnych,
- wydanie 236 decyzji o karze bieżącej,
- wydanie 128 decyzji o karze okresowej (łącznie) na kwotę 5 984 144 zł.,

- skierowanie 63 wniosków do organów administracji samorządowej i 14 wniosków do organów administracji rządowej,
- wymierzenie 5 mandatów na kwotę 650 zł,
- wydanie 121 decyzji o kosztach kontroli na kwotę 138 212 zł.

W roku 2003 WIOŚ w Szczecinie wraz z Delegaturą przeprowadził 1 005 kontroli, w tym 337 podstawowych, 484 sprawdzające oraz 184 interwencyjne. Wynikiem przeprowadzonych kontroli było:

- wydanie 313 zarządzeń pokontrolnych,
- skierowanie 2 wniosków do sądów grodzkich,
- wymierzenie 54 mandatów na kwotę 10.230 zł,
- skierowanie 67 wniosków do organów administracji samorządowej i 5 wniosków do organów administracji rządowej,
- wydanie 137 decyzji o karze bieżącej,
- wydanie 90 decyzji o kosztach kontroli na kwotę 100 556,02 zł,
- wydanie 110 decyzji o karze łącznej na kwotę 5 918 896,74 zł,

Stan przestrzegania wymagań ochrony środowiska

Z analizy ogólnej przestrzegania wymagań ochrony środowiska wynika, że najwięcej naruszeń stwierdzono podczas kontroli dotyczących następujących celów:

- eliminacja odprowadzanych ścieków nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych do wód powierzchniowych; w tym celu przeprowadzono 223 kontrole w 2002 roku z czego w 67,2% kontrole wykazały naruszenia przepisów ochrony środowiska i 221 kontroli w 2003 roku, z czego 51% wykazało naruszenia przepisów ochrony środowiska;
- ograniczenie zanieczyszczeń emitowanych do powietrza ze źródeł technologicznych i energetycznych; w tym celu w 2002 roku przeprowadzono 169 kontroli, w wyniku których stwierdzono w 48,1% przypadków uchybienia w stosunku do przepisów ochrony środowiska; w roku 2003 przeprowadzono 131 kontroli, w wyniku których stwierdzono w 40% przypadków naruszenia prawa;
- najgorzej przedstawia się sytuacja w odniesieniu do przestrzegania przepisów dotyczących gospodarki odpadami; w roku 2002 na 143 kontrole stwierdzono 76% naruszeń, natomiast w 2003 na 113 kontroli stwierdzono 91% naruszeń prawnych;
- w ramach kontroli ograniczenia uciążliwości hałasu: na 99 przeprowadzonych kontroli w 2002 roku w 27,8% stwierdzono naruszenia przepisów, w 2003 roku – na 73 przeprowadzone kontrole w tym zakresie w 23% stwierdzono naruszenia;
- w 2002 roku kontrolowano ograniczenie uciążliwości zakładów znacząco oddziałujących na środowisko; na 16 kontroli w 50% stwierdzono naruszenia przepisów ochrony środowiska.

W 2002 roku na ogólną liczbę 861 skontrolowanych zakładów, brak zgodności z przepisami ochrony środowiska stwierdzono w 445 podmiotach, co oznacza, że 51,7 % podmiotów naruszało wymagania ochrony środowiska. W 2003 roku ogółem skontrolowano 935 podmiotów, z czego 52% podmiotów naruszało wymagania ochrony środowiska.

Od czasu wprowadzenia regulacji prawnych powodujących dwukrotne podwyższenie opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska w przypadku braku właściwych pozwoleń wodnoprawnych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej nastąpił wyraźny wzrost liczby podmiotów posiadających właściwe uregulowania. Także stan utrzymania i eksploatacji wszystkich poważniejszych oczyszczalni ścieków uległ poprawie. Obserwuje się wzrost staranności użytkowników w tym zakresie.

Cykle kontrolne

W 2002 roku w ramach cyklu kontrolnego GIOŚ przeprowadzono kontrole w 6 hipermarketach. Protokoły wraz z wnioskami zostały przekazane do opracowania do GIOŚ.

W 2003 roku przeprowadzone zostały następujące cykle kontrolne:

1. *Wypełnianie wymagań określonych w decyzjach GIOŚ zezwalających na sprowadzanie do kraju odpadów w postaci odzieży używanej* – kontrolą objęto 6 podmiotów.

W wyniku przeprowadzonej kontroli ustalono, że podmioty prowadziły działalność z naruszeniem obowiązujących przepisów, do których należy zaliczyć:

- prowadzenie ewidencji odpadów niezgodnie z postanowieniami art. 36 ustawy o odpadach oraz rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 roku w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów, kody odpadów ustalonych rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 roku w sprawie katalogu odpadów;
- prowadzenie odzysku sprowadzonych odpadów (innych niż komunalne) w oparciu o zezwolenia na odzysk wydane przez Burmistrzów Miast wydanych na podstawie art. 7, 8 i 9 ustawy z dnia 13 września 1996 roku o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

2. *Przestrzeganie przez przedsiębiorców przepisów ustawy z dnia 11 maja 2001 roku o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz opłacie produktowej i opłacie depozytowej* – kontrolą objęto łącznie 9 podmiotów.

W wyniku przeprowadzonej kontroli ustalono, że nie wszystkie podmioty spełniały wymogi obowiązujących przepisów:

- przedsiębiorcy, którzy zdecydowali się prowadzić odzysk samodzielnie i korzystają z usług osób trzecich, często mieli problemy z udowodnieniem, że ich odpady zostały poddane recyklingowi (nie jest dla nich czytelne pojęcie recyklera);
- brak pisemnych umów na poszczególne czynności związane z odzyskiem i recyklingiem (zbieranie, transport, odzysk, recykling) utrudniał jednoznaczną ocenę, jakie miało być przeznaczenie przekazywanego odpadu;
- prawie wszystkie kontrolowane firmy miały problemy z prowadzeniem prawidłowej (obejmującej wszystkie dane) dodatkowej ewidencji wymaganej przepisami (brak wzorów);
- w przypadku importu produktów w opakowaniach, ale również w przypadku opakowań krajowych, istnieją poważne problemy w określeniu masy opakowań wprowadzanych na rynek (to samo opakowanie w zależności od panujących warunków – temperatury i wilgotności – ma różną wagę), co następnie rzutuje na prawidłowość wyliczenia opłaty produktowej;
- obecny system potwierdzeń wykonania recyklingu jest nieprzejrzysty i sprzyja tzw. „handlowi” dokumentami, który to handel jest niemożliwy do udowodnienia przez organy kontrolne.

3. *Przestrzeganie przez podmioty wymagań ochrony środowiska w zakresie gospodarowania olejami odpadowymi.*

Na terenie województwa zachodniopomorskiego 253 podmioty posiadają pozwolenie na wytwarzanie olejów odpadowych lub posiadających decyzję zatwierdzającą program gospodarki odpadami, w tym olejami odpadowymi, zaś trzy podmioty posiadają zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów olejowych. Kontrolą objęto 12 podmiotów.

W wyniku przeprowadzonych kontroli ustalono, że:

- w kontrolowanych podmiotach przestrzegany jest obowiązek selektywnej zbiórki olejów odpadowych i innych zużytych płynów,
- nie wszystkie podmioty miały uregulowaną gospodarkę odpadami zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- w nie wszystkich kontrolowanych podmiotach prowadzenie ewidencji odpadów odbywało się zgodnie z postanowieniami art. 36 ustawy o odpadach oraz rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 roku w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów, kodów odpadów zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów.

Kontrole inwestycyjne

Łącznie w roku 2002 do WIOŚ wpłynęło 215 wniosków o interwencje, z czego 150 rozpatrzono, a 65 przekazano do załatwienia innym organom. W porównaniu z rokiem 2001 ilość zgłoszonych wniosków o interwencje nieznacznie wzrosła. Najczęściej kontrole interwencyjne do-

tyczyły ochrony wód i gospodarki ściekowej (71). Pozostałe związane były z gospodarką odpadami (48), ochroną przed hałasem (44) i ochroną powietrza (38). Na terenie działania WIOŚ problemem staje się działalność dużych ferm hodowlanych trzody chlewnej i drobiu. Powszechne są skargi na uciążliwość ferm, wynikającą z rozprzestrzeniania się odorów.

W 2003 roku łącznie wpłynęło 280 skarg i wniosków o podjęcie interwencji, tj. o 30% więcej niż 2002 w roku (199 spraw załatwiono we własnym zakresie, tj. o 33 % więcej w stosunku do 2002 roku).

W wyniku podjęcia działań przez inspekcję wykonano 176 kontroli interwencyjnych (o 53% więcej niż w roku poprzednim), w wyniku których wydano 70 zarządzeń pokontrolnych (o 11% więcej niż w 2002 roku).

Najwięcej zgłoszeń dotyczyło ochrony czystości wód i gospodarki ściekowej (87), a także nieprawidłowości związanych z gospodarką odpadami (72), niewiele mniej dotyczyło uciążliwości związanej z hałasem (51) oraz zanieczyszczenia powietrza (50). Pozostałe grupy problemowe, których dotyczyły skargi i wnioski to:

• ochrona przyrody	9 zgłoszeń
• działalność inwestycyjna	3 zgłoszenia
• ochrona przed promieniowaniem	2 zgłoszenia
• stosunki wodne i podtapianie gruntów	2 zgłoszenia
• sprawy związane ze stosowaniem prawa górniczego i geologicznego	1 zgłoszenie
• sprawy różne	3 zgłoszenia

Kontrole interwencyjne – niezależnie od ustaleń merytorycznych – w większości przypadków wykazują bierność lub wręcz niechęć służb samorządowych (głównie gminnych) do podejmowania działań rozwiązujących sprawy uciążliwości i wynikających z tego konfliktów międzyludzkich, nawet jednoznacznie leżących w zakresie ich kompetencji.

Przyczyny nieprzestrzegania przepisów ochrony środowiska

Podstawową przyczyną nieprzestrzegania przepisów ochrony środowiska jest ich nieznamość. W ciągu ostatnich dwóch lat, w związku z koniecznością dostosowania polskich przepisów do standardów unijnych, ukazało się bardzo dużo aktów prawnych dotyczących środowiska. Wdrożenie tych przepisów ujawnia pewne ich niedostosowanie do naszych warunków, stąd konieczność nowelizacji niektórych zapisów prawnych. Częste zmiany nie wpływają korzystnie na stan przestrzegania przepisów, powodują zamęt interpretacyjny nie tylko u korzystających ze środowiska, ale także pracowników organów ochrony środowiska.

Naruszenia przepisów wynikające z winy podmiotu korzystającego ze środowiska dotyczą głównie niewłaściwej gospodarki odpadami (brak uregulowań formalno-prawnych, brak ewidencji odpadów, niewłaściwe magazynowanie odpadów). Wiele kłopotów z przestrzeganiem prawa mają też eksploatujący małe oczyszczalnie ścieków. Często ochroną środowiska w zakładach zajmują się osoby, które zagadnienia te mają przypisane jako zadanie dodatkowe. Trudności finansowe korzystających ze środowiska, zarówno przedsiębiorstw produkcyjnych, jak też podmiotów gminnych i komunalnych, także były przyczyną nie wywiązywania się z obowiązków.

Część spośród przedsiębiorców lekceważąco traktuje obowiązujące przepisy dotyczące ochrony środowiska, określając je jako utrudnienia biurokratyczne prowadzenia działalności gospodarczej.

Kontrole sprawdzające

W 2002 roku przeprowadzono 532 kontrole sprawdzające, stanowiące 54,3% ogólnej ilości przeprowadzonych kontroli (979). Natomiast w 2003 roku wykonano 484 kontrole sprawdzające, które stanowiły 48,1% wszystkich przeprowadzonych kontroli (1 005).

Przejęcie oczyszczalni ścieków przez gminy lub działające w ich imieniu przedsiębiorstwa komunalne znacznie poprawiło warunki eksploatacji małych obiektów (dotyczyło to w szczególności obiektów dawnych PGR). Takie postępowanie pozwala uchronić wiele obiektów od zaniedbań, a nawet dewastacji przez przypadkowych użytkowników. Kontrole sprawdzające wykazały, że w zdecydowanej większości podmioty, którym wydano zarządzenia pokontrolne zobowiązujące je do usunięcia zaniedbań, realizowały te zarządzenia.

W przypadku trudności w dotrzymywaniu terminów wykonania zarządzeń zakłady występowały do WIOŚ o przesunięcie terminów.

Problemem jest wykonanie zarządzeń, których realizacja wymaga nakładów finansowych. Dotyczy to remontów i modernizacji wyeksploatowanych instalacji. Przykładem tego są stacje paliw oraz małe oczyszczalnie ścieków (poniżej 3000 RLM).

Analizując wyniki kontroli sprawdzających można jednak zauważyć:

- coraz rzadziej spotykane przypadki rażących nieprawidłowości, co może świadczyć o powolnym, ale jednak wzroście świadomości ekologicznej korzystających ze środowiska i ogółu społeczeństwa;
- przejmowanie przez gminy i ich przedsiębiorstwa komunalne obiektów oczyszczalni ścieków od bardzo słabych finansowo podmiotów jakimi są spółdzielnie mieszkaniowe, zwłaszcza w rejonach popegeerowskich. Jest to właściwy kierunek, który winien być przewidziany odpowiednimi przepisami w okresie po upadku gospodarstw PGR. Pozwoliłoby to uchronić wiele obiektów od zaniedbań, a nawet dewastacji przez przypadkowych użytkowników. Stan tych obiektów po przejęciu przez silniejsze finansowo podmioty ulega pozytywnym zmianom.

Ocena postępów i różnic ekologicznych w układzie branżowym

Poprawa w spełnianiu wymagań ochrony środowiska wystąpiła w branży ciepłowniczej. Powszechna była wymiana kotłowni opalanych węglem na kotłownie gazowe bądź olejowe, w związku z czym zmniejszyła się znacznie emisja zanieczyszczeń do powietrza.

W branży komunalnej, zakłady gospodarki komunalnej przejmowały oczyszczalnie ścieków małych podmiotów (spółdzielni mieszkaniowych), w związku z czym następowała poprawa ich eksploatacji. Poprzez rozbudowę sieci kanalizacyjnych, ścieki włączane były do oczyszczalni gminnych. Utrwała się fakt wyraźnej poprawy w zakresie eksploatacji i utrzymania komunalnych oczyszczalni ścieków. Za przyczyny takiej zmiany można uznać następujące okoliczności: niesprawna oczyszczalnia jest źródłem coraz poważniejszych obciążeń finansowych, a z drugiej strony posiadanie sprawnej i zadbanej oczyszczalni staje się elementem podnoszącym ocenę i rangę gminy.

Nadal występowało naruszenie wymagań ochrony środowiska w kompleksach mieszkaniowych po byłych PGR, w których ścieki gromadzone były w zbiornikach bezodpływowych. Zbiorniki te bardzo często nie są opróżniane, a ścieki odprowadzane są do gruntu bądź cieków wodnych.

Zauważa się wyraźną poprawę w gospodarce ściekowej w obiektach MON. W Jednostkach Wojskowych w Olesznie i Świdwinie wybudowane zostały nowe oczyszczalnie, które osiągają bardzo dobre efekty oczyszczania ścieków.

Kontrole sprawdzające wykazały, że w porównaniu z 2002 rokiem poprawiła się sytuacja w energetyce ciepłej (brak przekroczeń dopuszczalnych wartości SO₂, NO₂ i pyłów). Podobnie jak w ostatnich latach powszechna była wymiana kotłowni opalanych węglem na kotłownie gazowe bądź olejowe, w związku z czym zmniejszyła się znacznie emisja zanieczyszczeń do powietrza.

Nadal stwierdza się naruszenia prawa (przekroczenia emisji styrenu) podczas produkcji elementów z żywic poliestrowych. Aktualnie powstaje wiele niedużych zakładów tej branży (czę-

sto z naruszeniem przepisów o zagospodarowaniu przestrzennym), które kosztem zdrowia pracowników i środowiska próbują utrzymać się na konkurencyjnym rynku.

Najczęściej występujące naruszenia

Najczęściej występującym naruszeniem warunków w zakresie gospodarki wodno-ściekowej jest przekraczanie warunków pozwoleń wodnoprawnych. W większości wypadków dotyczy to oczyszczalni technologicznie przestarzałych, często także przeciążonych hydraulicznie np. z powodu współpracy z ogólnospławną siecią kanalizacyjną, odprowadzanie ścieków z naruszeniem warunków pozwolenia wodnoprawnego lub bez pozwolenia

Najczęstszymi przyczynami naruszeń było nieprzestrzeganie przepisów dotyczących gospodarki odpadami i brak wymaganych zezwoleń, nieprowadzenie ewidencji odpadów lub prowadzenie jej z uchybieniami. Nagminnie występuje proceder spalania różnego rodzaju odpadów, nie tylko komunalnych, w paleniskach domowych, a więc urządzeniach do tego nieprzystosowanych. Jednostki organizacyjne prowadzące inwestycje (inwestorzy i wykonawcy, a najczęściej podwykonawcy) nie posiadały uregulowanej gospodarki odpadami wymaganej przepisami art. 17 ustawy o odpadach (ziemia z wykopów jak i inne odpady trafiły w miejsca na ten cel nieprzeznaczone). Jednostki te nie prowadziły ewidencji odpadów.

W małych zakładach drzewnych występuje przekroczenie dopuszczalnych norm hałasowych, a także niezorganizowana emisja pyłu. Przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu przez zakłady zlokalizowane w pobliżu zabudowań mieszkalnych stanowiło również jedną z przyczyn nieprzestrzegania prawa.